

пов'язаних із забезпеченням безпеки закладів освіти, озброєнням студентів та учнів із знаннями та навичками з безпеки життєдіяльності.

На нашу думку, продовження вивчення досвіду інших країн з питання підготовки в галузі безпеки життєдіяльності може дати українським закладам освіти багато корисної та цінної інформації для покращення та удосконалення підготовки майбутніх поколінь до безпечного життя.

Список використаних джерел

1. Белов О, Лапін В. Актуальні проблеми викладання дисципліни «Безпека життєдіяльності» у вищих навчальних закладах. *Охорона праці*. 2002. № 9. С. 14–16.
2. Калашнікова Л. В. Аналітичне осмислення етапів інституалізації соціології безпеки у сучасній західній соціологічній думці. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Соціологічні дослідження сучасного суспільства: методологія, теорія, методи»*. Харків : Вид-во Харків. нац. ун-ту імені В. Н. Каразіна, 2016. Вип. 37. С. 37–46.
3. Концепція освіти з напрямку «Безпека життя і діяльності людини» / В. О. Кузнецов, В. В. Мухін, О. Ю. Буров та ін. *Інформаційний вісник «Вища освіта»*. Київ : Вид-во наук.-метод. Центру вищої освіти МОНУ, 2001. № 6. С. 6–17.
4. Смирнов В. А., Дикань С. А. Безпека людини: проблеми науково-педагогічного забезпечення. *Безпека людини в сучасних умовах : матеріали V Міжнар. наук.-метод. конф.* Харків : НТУ «ХП», 2013. С. 53–54.

Дар'я Данилко

МАСКУЛІННА ПРИРОДА ТРИЛОГІЇ «ДЖУРИ» ВОЛОДИМИРА РУТКІВСЬКОГО

Актуальним для сучасного українського літературознавства є гендерний підхід до інтерпретації творчості передусім письменників, чії твори допомагають побачити культурний зв'язок поколінь і зрозуміти закономірності зміни суспільних канонів, стереотипів та поглядів на роль чоловіка і жінки в українському соціумі, культурі й літературі.

Учені вважають, що маскулінність та фемінність є соціальними, а не біологічними категоріями, котрі відображають стереотипні уявлення про особистісні характеристики, зовнішність, поведінку, одяг, захоплення, інтереси, професійні заняття, освітні спеціальності, сексуальні та міжособистісні стосунки чоловіків і жінок.

Одна із особливостей сучасного етапу гендерних досліджень полягає в тому, що їх об'єктом, поряд з жінками, все частіше стають чоловіки.

Вивчення маскулінного дискурсу в літературі сприяє розширенню комплексу дослідницьких підходів і дає змогу проаналізувати проблеми, дотепер не актуалізовані в літературознавстві. Художні твори як письменників попередніх епох, так і сучасників дають змогу побачити культурний зв'язок поколінь і зрозуміти закономірності та зміни суспільних канонів, стереотипів та поглядів на роль чоловіка і жінки в соціумі, культурі й літературі.

Маскулінний дискурс в українській літературі для підлітків розбудовується через типово хлопчачі теми і проблеми, трансляцію автором способу сприйняття і бачення світу (часто через автобіографізм), позицію головного героя – хлопця.

Тема дорослішання хлопців, формування чоловічих якостей і способів поведінки у різних ситуаціях й обставинах є ключовою в адресованих підліткам творах. Автори максимально відверто описують психологічний і фізіологічний, статевий розвиток хлопців, становлення їх гендерної ідентичності.

У сучасній українській прозі для підлітків маскуліність головних героїв не дискредитується. Вони демонструють ті якості, які типово вважаються маскуліними: активність, мужність, раціональність, самостійність, хоч моментами можуть проявляти слабкість чи страх, відчувати невпевненість, комплексувати. Інакшими (дискредитація маскуліності) можуть бути другорядні персонажі. Ідеалізація головного героя, вирізнення серед інших як зразкового, ідеалу, з яким читач може ототожнювати себе, це – поширене явище.

Вивчення маскулінного дискурсу в творчості Володимира Рутківського відкриває нові грані не лише психології і творчого методу письменника, а й цілої культурно-історичної епохи. Адже персонажі творів письменника репрезентують цікаві маскулінні типи, появу яких мотивовано національними чинниками розвитку української історії.

У цьому контексті постає не менш важлива проблема, це – проблема дорослішання персонажів-хлопчиків як майбутніх захисників рідної землі та становлення їхньої гендерної ідентичності. Історико-художні твори трилогії «Джури» («Джури козака Швайки», «Джури-характерники», «Джури і підводний човен») написані на основі розгортання фактів національної історії, які синтезовані із художнім вимислом автора, пропонують колоритні образи національних героїв. Цим творам властива маскулінна природа у різних виявах.

У хлопчиків домінантною є саме маскулінна модель поведінки. В її основі лежить поняття праці як роботи над самим собою – морального, духовного, інтелектуального і фізичного вдосконалення. Маскулінне начало у трилогії «Джури» В. Рутківського знаходить свою реалізацію в

особливому інтересі до історичного явища козацтва. Узагальнений образ козака гармонійно поєднує в собі такі риси, як патріотизм, героїчний чин, волелюбність, братерство, що формуються в дитинстві. А військовий табір є центром справжньої чоловічості, маскулінності, які реалізуються і виявляються у козацтві.

У творі цікаво простежується маскулінний канон. Трилогія репрезентує яскравих самодостатніх персонажів. Їх маскулінні константи часто виявляються через синтез особистого й соціального, психологічного й естетичного, що дає можливість наочно уявити поєднаність власних долі з долею батьківщини. Більшість чоловічих персонажів постають як справжні господарі своєї землі, мужні й сміливі її захисники, які у відповідальний момент спроможні мобілізувати себе на битву з ворогом і, якщо потрібно, віддати своє життя заради інших.

Отже, виразними ознаками трилогії «Джури» В. Рутківського є центрування головного героя-хлопця, показ його дорослішання, змужніння, формування типових маскулінних якостей характеру, транслювання його бачення світу. Специфіка поезики, жанру твору диктує репрезентацію маскулінності як категорії гендеру, хлопчачих тем і проблем, гендерно означених елементів твору. Головні герої – хлопчики, чоловіки; домінує чоловіча манера письма; маскулінна за природою одна із головних подій – битва. Осмислення історичних подій та суспільних проблем здійснено з чоловічого погляду та досвіду.

Список використаних джерел

1. Агеєва В. Гендерна літературна теорія і практика. Основи гендеру: навч. посібн. Київ : К.І.С., 2004. 536 с.
2. Качак Т. Сучасна проза для дітей та юнацтва: гендерно-симетричний формат. *Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки. Філологічні науки. Літературознавство*. 2017. № 11–12. С. 43–52.
3. Літературознавчий словник-довідник / за ред. Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів, В. І. Теремко. Київ : Академія, 2007. 752 с.
4. Марченко Н. М. Володимир Рутківський: тексти долі. Біографічний нарис. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2014. 432 с.
5. Рутківський В. Джури і підводний човен. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2010. Кн.3. 400 с.
6. Рутківський В. Джури козака Швайки: історична трилогія для дітей. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2009. Кн. 1. 432 с.
7. Рутківський В. Джури-характерники: історична трилогія для дітей. Київ : А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2009. Кн. 2. 448 с.